

IVA TAJOVSKÁ

**ODPUŠŤ,
ŽE JSEM
SE VRÁTIL**

PROSTOR





Iva Tajovská
Odpust', že jsem se vrátil

PROSTOR



**IVA TAJOVSKÁ
ODPUŠŤ,
ŽE JSEM
SE VRÁTIL**



PROSTOR | PRAHA | 2018

© Iva Tajovská, 2018

© PROSTOR, 2018

Cover picture © shutterstock/isifa, 2018

Illustration © Zdeněk Šašek, 2018

ISBN 9788072603862

Autorka děkuje Ministerstvu kultury České republiky
za poskytnutí tvůrčího stipendia na vytvoření tohoto románu.

Návrat

Doufá, že se mu podaří dorazit za světla. Nebe načechrané nevlídnými mraky ukrajuje už i tak krátký den. Zlobí se na každou promarněnou minutu, která ho oddaluje od setkání.

Cesta domů vlakem nebrala konce. Už byl nasycen pohledu na zasněžené Alpy provrtané tunely. Na města, jež znal jen z map. Těšil se na českou krajinu. Na českou řeč, která ho brzo obklopí.

Unavený, přesto plný nadšení hovořil s ostatními o tom, co bude doma jinak. Lépe. Natěšení muži, hrdí na příležitost vidět před odjezdem z Itálie pana profesora Masaryka, se choulili do deky. Čím více postupovali na sever, tím citelněji na ně dorážel chlad. Hodiny úmorného kodrcání přerušovaného nespočetnými zastávkami jim zpříjemňovalo rozechvělé očekávání - až vystoupí z vlaku, dotknou se půdy své rodné země s novým názvem - Československá republika. Vlasti, která je na ně hrdá.

Před několika hodinami se Vojta v Praze rozloučil s bratry, se kterými sdílel poslední měsíce. Přátelsky. Beze smutku. Každý z nich spěchal za svými.

Z pardubického nádraží se Vojta kodrcá do Chrudimi vozem poštovní služby taženým volem. Před válkou vyprávěl synům i dětem ve školních lavicích, že do několika málo let budou poštu v celém Rakousku-Uhersku rozvážet automobily, které nahradí zastaralý dopravní prostředek - vozy tažené koňmi. Sevře ho pomyslení,

že tady válka pokrok zastavila. Ba co víc, posunula zpět, zatímco jinde ho rozvinula a pak zneužila. Jako by nestačilo, že se po cestě z Prahy setkával se ženami na místech, kde dřív pracovali výhradně muži. Úřednice seděla i na poštovním úřadě, kam se šel poptat po možnosti svézt se poštovním vozem. Hubená, upjatá, nakrátko ostříhaná. Žena nežena.

„Čekají nás lepší časy. Každý bude dělat to, co mu přísluší. Naše mladá republika má obrovský potenciál!“ ubezpečuje sebe i starého, nahrbeného vozku, kterému se zařezávají opratě do rozpraskaných rukou. Od rána je na nohou. Trápí ho revmatismus, je mu zima a má hlad. Padá mu ospalá hlava a není mu do řeči.

Zmožený vůl se trmácí k nesnesení pomalu. Kdyby Vojta z Pardubic vyrazil pěšky, bylo by to možná i rychlejší. Vyskakuje z povozu už před Chrudimí. Pohlédne na vzdalující se vůz, na kterém se klinká skomírající petrolejová lampa.

Přehazuje si tornu přes rameno. Rozhlédne se a zhluboka nadechne. Šero houstne. Do těla se mu zakusuje mrazivé vlhko. Nevšimá si toho. Jde čím dál rychleji. Nohy mu podkluzují po tenké vrstvě sněhu. Už jenom čtyři kilometry! Čím blíže domovu je, tím větší stesk a touhu pociťuje.

Janovice. Morašice. Už jen kilometr podél lesa z mírného kopečka!

Utíká.



Anna přidržuje starce jednou rukou a druhou naklepává polštář s otiskem jeho hlavy. Uhlazuje lněné prostěradlo a pak jeho vlhké, přeležené vlasy. Dává mu napít bylinkového čaje z otlučného hrnku. Tchán je

jako věchýtek. Opatrně ho ukládá a přitahuje duchnu k jeho bradě. Pohladí ho. Ne ze slušnosti ani ze zvyku, ale podvědomě, z potřeby dotknout se muže, který k ní vzhlíží a očima děkuje za sebemenší posluhu.

Už ani necítí tíhu zodpovědnosti, které se obávala, když poprvé nemohl bez pomoci vstát. Potřebovala čas, aby přijala, že z muže, který pro ni symbolizoval autoritu, důstojnost, moudrost a oporu, se stal člověk, kterého zesláblé tělo uvěznilo na lůžku. Jeho nečekaná závislost ji zprvu lekala. Záhy však obrousila počáteční pochybnosti i předsudky a přetavila je do rutiny, která se stala součástí každodennosti.

Usměje se na něj a on jí úsměv oplatí. Je jako zrcadlo. Mojmír vnímá její nálady, obavy a starosti. Má celé dny a noci na to, aby o nich přemýšlel v nenáviděné posteli kopírující jeho nemohoucnost. Prožívá je s ní, ale nemluví o nich, jen opotřebovaným hlasem vyslovuje nová slova povzbuzení. Hledá je stále obtížněji. Hovoří s ní o naději, která i jeho samotného drží nad vodou. To unavené slovo každým dnem ztrácí kousek vzletnosti a vpíjí se do každé skuliny jeho malé světničky. Je pomačkané, jak se lopotně dere ven, aby je oba provázelo po následující den a ulehčilo jim.

„Hezky se vyspěte, tatínku,“ říká jako každý večer. Stahuje knot petrolejky. Odchází a nechává pootevřené dveře.

„I ty, Aničko. A děkuju,“ říká Mojmír to, co pokaždé. S námahou zvedá do tmy ruku, aby mohl zamávat.

Anna v kuchyni mívá proutěnou mísu s naleštěnými jablky, křížalami a sušenými švestkami. Položila ji na stolek pod oknem tak, aby na ni tchán přes den viděl. Mrzí ji, že je tak prostá. Letos se neurodily ani

vlašské ořechy a na výrobu slaměných ozdob neměla čas ani myšlenky.

Ještě loni se s Hynkem i tchánem dívala na zavěšené křížaly a ručně dělané ozdoby na větvičkách stromku, které rozhoupalo teplo sálající z kamen. Ale i kdyby dnes měla sebelepší vánoční výzdobu, netěšila by ji. Vůně větve smrčku oživuje vzpomínky na Vánoce radostné. Všechno se v ní sevře. Pokouší se je zapudit. Aby nezraňovaly. Nečeřily. Ale copak to jde? Je to podobné, jako by vyháněla vyzáblé kotě žadonící na prahu o kus jídla.

Usedá ke stolu. Zavírá oči a studenýma rukama si podepírá hlavu. Potřebuje několik minut jen pro sebe, kratičký čas na odpočinek. Ještě ji čeká škopek plný nádobí. Nachystání dřeva. Pak už jen vytření prkenné podlahy. Potom, snad, několik hodin spánku. A ráno nanovo - vstávání do zebavé tmy, práce kolem hospodářství, Mojmira a domácnosti. Svátek nesvátek.

A čekání.

Vstává. Narovnává záda a míří ke dřezu. Do škopku přelévá horkou vodu z plechového hrnce hovícího si po celý den na kamnech. Přisypává pár zrněk sody. Cinkot nádobí ji uklidňuje. Nespěchá. Ani s úklidem, ani do postele, která jí nejspíš přinese zase jen sychravé bdění.

Dveře do stavení vrzly jinak než obvykle. Anna se zastaví v pohybu, pak ponoří ruce ke dnu, aby voda odnesla tenoučkou bramborovou slupku zachycenou na hřbetu. Neotáčí se. Chce zadržet závan naděje.

Zaslechne žuchnutí předmětu o podlahu. Místností zavane cosi povědomého. Milého. Blízkého.

Který?!

Ucítí známou vůni. Je promísena s pachem kovu a zatuchliny. Otáčí se nejpomaleji, jak jen to jde.

Kéž by oba!

Jeho úsměv vyplněný silnými zuby září v uprášeném obličejí. Bezděčným pohybem si přihlazuje vlasy a vousy. Opráší uniformu, jako by se na jeho zevnějšku ještě dalo něco vylepšit. Napřahuje nedočkavé ruce.

Anna radostně vykřikne. V kratičké naději pohlédne za něj.

Sám?

Sám. Ale prvního má doma!

„Vojto! Díky Bohu!“

Tisknou se k sobě. Horko vyvěrající z jejich hrudí se přelévá z jednoho do druhého.

„Aničko moje,“ šeptá její muž.

Anna chce oddálit okamžik, kdy se od sebe odpoutají, a on se na ni zblízka zahledí. Slabé světlo svými stíny dokresluje všechny nedostatky unaveného obličejí. Netuší, že stejného se obává i Vojtěch. Oba vědí, že jejich tváře poslední roky poznamenaly, a ani jeden si nepřipustil, že totéž se může týkat i toho druhého, uchovaného v paměti z okamžiku posledního loučení.

Anna se choulí v jeho náručí.

Vojta by chtěl říct, že nejhorší mají za sebou, teď je nic nerozdělí, protože od této chvíle bude všechno už jenom dobré. Ale přijde mu to najednou příliš knihomilské.

Vnímá tlukot jejího srdce. Zase vdechuje heřmánek, který, co pamatuje, patří k jejím vlasům. Všechno se v něm sevře. Je doma. Zaplavuje ho pocit pohody a bezpečí.

Obává se, že cokoliv by v tuto chvíli vyslovil, by znělo sentimentálně. A pokud přece jen ne, zradil by ho hlas.

„Moje milá ženo,“ vytvarovala alespoň jeho ústa, ale zvuk nevyšel. Tolikrát tato tři slova psal do dopisů a na korespondenční lístky. Když ještě mohl. Tenkrát se do

nich vkrádal nádech loučení a smrti. Možná právě proto je teď nevyšloví.

Ještě více ji k sobě přitiskne. Dotýkají se ho její žebra. Leká se její křehkosti.

Znovu nasála jeho vůni promísenou něčím neznámým a vyklouzla z jeho náruče. Zůstává před ním stát se sklopenou hlavou.

„Aničko, je tam někdo?“ ozve se z vedlejší místnosti chraplavý hlas.

Vojtěch sebou trhne a pospíchá za ním. Prkna podlahy pod jeho kroky rozehrají radostnou melodii.

Anna stojí ve dveřích do Mojmírovy světnice. Pozoruje, jak se její muž naklání nad postelí, opatrně suše ruce pod svého otce a tiskne ho k sobě. Vidí spore osvětlená záda Vojty objímajícího vláčného starce. Vnímá jeho rozpaky. Nelze rozeznat, kterému z mužů patří přidušený vzlyk. Hledí na mužské sousoší a cítí nápor kratičkého štěstí, v něž už nedoufala.

„Vánoční zázrak!“ vydechne Mojmír.



Vojta se snaží, aby na něm nebyla znát bezradnost, když s Annou, z každé strany jeden, vedou otce do kuchyně a usazují ho ke stolu. Je zaskočen jeho slabostí a bezmocností. Když ho viděl naposledy, byl to stárnoucí muž stále ještě plný síly, který s občasnou výpomocí zastal práci v malém hospodářství. Vybavuje se mu, jak se s ním šel pozdravit před posledním návratem z dovolené zpět na frontu. Loučil se se vzpřímeným, opáleným mužem se šlachovitými rukama. Vedl na pole posledního voľa, který jim zbyl. Musel myslet na to, jak se k otcovu silnému tělu nehodí hlava s bílou kšticí a obličejem plným vrásek a skvrn.

Muži usedají ke stolu.

„Máš hlad,“ Anna oddaluje okamžik, kdy zazní dvě otázky, které zlověstně poletují ve vzduchu. Odpověď na první bude s otazníkem, na druhou nevyslovitelná. Chystá se do spížírnky pro kus chleba a porcelánový hrnek s tenkou vrstvou sádla u dna. Loudá se.

„Počkej,“ zastavuje ji Vojta, shýbne se k torně a pozvolna do středu stolu pokládá konzervy, slaninu, klobásy a chleba. Zakrajuje se do bochníku a pak stejným nožem otevírá konzervu. Kusy masa pokládá na krajíce a podává je ženě a otci. Třetí drží v ruce a rozhlíží se.

„Kde se toulá Hynek? Aničko, podej talíř.“

Mojmír s Annou zabodnou pohled do stolu.

Vojta znejistí. „O Vánocích by měla být rodina pohromadě.“

Mlčení Vojtu stále více znepokojuje. Dívá se střídavě na mlčícího otce i ženu a hovoří stále nejistěji. „Však už je to mladý muž, nemusí sedět stále doma. Nemohl vědět, že se vrátím právě dneska.“

Mojmír dlouze odkašlává a položí netknuté jídlo na stůl. „Hynka nám vzala chřipka,“ hovoří tiše. Vojta na chvíli zadoufá, že se přeslechl. Nevěřicně pohlédne na Annu.

Žena hovoří ještě tišeji. „Neměli jsme jak ti dát vědět.“

Vojta zírá před sebe. „To není možné,“ hlesne. Tichý hlas je nakažlivý.

Mojmír se snaží sedět vzpřímeně. Pěstmi se opírá o stůl. „Já ji přežil. Měla si vzít mě, beztak jsem tady už jenom na obtíž.“

„Je... přece silný... mladý,“ chce se křičet Vojtovi, ale sevření hrdla mu nedovolí víc než pokorný, smlouvavý tón.

„Byl,“ Anna se zajímá, ale má potřebu to vyslovit, dokud to dokáže. „Děsila jsem se každého dne, který válku natahoval. Rukovali už i sedmnáctiletí. Místo toho...“

Vojtova hlava se rozklíná do trhavých pohybů. Rozhlíží se kolem sebe. „A František?“

Mojmír i Anna utíkají před Vojtovým pohledem.

„Co je s ním!?“

Mojmír sbírá sílu k odpovědi.

Vojta netrpělivě zvyšuje hlas. „Co je s Františkem!?“

„Nevíme,“ vzlykne Anna. Tolik se snažila, aby ji nepřemohl pláč. Odchází z místnosti.

Mojmír se dívá na dveře, které pohltily Anninu nahrbenou postavu.

„Zvládla všechny válečné útrapy. Když přišla ta nešťastná chřipka, ta, co o ní říkali, že je ze Španěl, dělala všechno možné, aby nás zachránila. Co horšího se může stát matce? Hynek...“ Mojmír rozrušením nedopoví a pokračuje až po chvíli. „A František? Je nevěstný. Ta nejistota je děsivá. Člověka užívá víc než špatná jistota.“

Vojta hlučně odkládá nůž a chléb s vrstvou masa a odsouvá ho od sebe. Zavírá oči. Ukrývá si obličej do dlaní v zchromlé naději, že ho uchrání před špatnými zprávami.

Za oknem stavení se začínají snášet vločky. Před dopadem na zem rozverně zakrouží, aby si užily své krátké existence v Polabí, obvykle tak skupém na sněh.

Stavením se pohybují tři lidé. Každý z nich cítí, že by měl utěšit toho druhého, ale ani jeden z nich k tomu nemá dost síly.



Uprostřed kuchyně stojí dřevěná vana. Vojta se noří do horké vody. Anna malým, vyšetřeným kouskem mýdla umývá mužova záda. Pak mu podává dlouhou košili, kterou vyndala ze skříně s pečlivě vyrovnaným, letním sluncem vyběleným prádlem proloženým svazkem usušené levandule zašitým v kousku plátna.

Neviděli se téměř dva roky. Tak dobře se znali, tolik o sobě věděli. Vycítili myšlenky druhého. Mnohokrát o zlomek vteřiny dřív jeden vyslovil to, co se chystal říct druhý. „Měj si svoje nápady. Svoje myšlenky,“ nako se na sebe zlobili a přitom byli rádi, že mají tolik společného. Někdy si zahráli hru na tajemství, aby měli pocit, že existuje něco, týkající se sice obou, ale přesto patřící jen jednomu. Ale pak to stejně ani jeden z nich nevydržel, svoje umělá tajemství si prozradili a smáli se téhle naivní hře. Vychutnávali si svoji spřízněnost, o které se domnívali, že je činí výjimečnými.

Teď oba mlčí. Každý den jejich odloučení zastřel kousek toho, co je tak úzce pojilo a co dřív považovali za samozřejmé.

Odloučení a špatné zprávy ochromily jejich ústa. Místností se ozývají zvuky vody a vrzající prkna podlahy. Z vedlejší světnice se nese šustot peřin a Mojmírovo převalování.



Vojta leží s Annou v úzké posteli pod oknem v druhé části prostorné kuchyně. Zírají do tmy. Je to snad poprvé, kdy se před usínáním vzájemně nedotýkají.

„Měl všechno před sebou. Byl tak chytrý. Nadaný. Zdravý,“ duní do noci Vojtův hlas.

Anna se k němu natočí. „Viděl ses v něm. Doktor, inženýr, vědec nebo malíř. Ani náhrobní kámen nemá.“

„To zařídím. Co nejdřív.“

Anna se obrátí k muži zády. „Byl jsi pryč tak dlouho,“ nedokáže se ubránit vyčítavému tónu.

Vojta pohladí Annu po vlasech. Přitiskne se k ní. Snaží se hovořit povzbudivě. „Františka budeme mít co nevidět doma.“

„Slehla se po něm zem.“

Vojta se pokouší, aby to znělo přesvědčivě, protože doufá, že pak i on tomu uvěří. „Vrátí se.“

„A pak? Co bude dál?“ ptá se Anna.

Je překvapený její otázkou. „Co by? Učitelů je teď málo.“

Anna si přitahuje peřinu přes ramena. „Všech mužů je málo.“



Anna vstává do šera. Už zametla poprašek sněhu na dvorku, tak tenoučký, že ani neotiskl stopy hladových ptáků. Nachystala snídani a čeká, až se Vojta probudí.

Když se probral, posadil se na kraj postele. Rozhlíží se kolem sebe, jako by si potřeboval v hlavě srovnat, kde je. Zlomek radosti přehluší uvědomění si, kdo chybí.

Dlouze se umývá v lavoru se studenou vodou. Upravuje si vousy před zrcátkem visícím na skobě mezi malými okny kuchyně.

Anna pokládá snídani na stůl a kradmo sleduje mužovo počínání. Vybavuje se jí okamžik, kdy se holil v jejich útulném chrudimském bytě. Ne s nehybnou tváří jako dnes, ale s bezstarostným úsměvem navozujícím příslib pohody na celý den. Pečlivě nabroušená břitva odkrajovala jeho černé vousy. Sledovala ho a nemohla se nabažit té pro ni intimní chvíle, kdy se Vojta upravoval, aby pak společně usedli ke stolu. Zblízka se

dívala na svého pohledného, oduševnělého muže vonícího čistotou, ze kterého vyzářovala harmonie a sebejistota. Povíдали si o všem, co ji zajímalo. Obdivovala jeho přehled, bystrost a pohotovost.

Ani po letech z ní nevyprchal úžas nad tím, co všechno zná. Později ráda sledovala, když rozprávěl s jejich dorůstajícími syny, odpovídal na jejich otázky a s trpělivostí dohledával odpovědi, které ještě neznal. V jejich bytě se vršily knihy, až se bála, že další, které přinese, se už nikam nevejdou. Po večerech v nich listovala a představovala si, že jednou všechny přečte, aby i ona měla pohotové odpovědi na stále zvědavější otázky Hynka i Františka. Věděla, že nikdy neskldí tolik uznání a obdivu jako jejich otec, který u svých synů dokázal vytušit jejich zájmy a talent, aby je pak rozvíjel. Stačilo, aby František zlobící se na nudnou rovinnou krajinu projevil zájem o hory, a Vojta sehnal knihy o zdolávání skal a horolezectví, atlasy, mapy a glóbus. Až se na něj zlobila, že kluka podporuje v jeho divném zájmu, který mu je k ničemu, místo toho, aby se pořádně učil a dotáhl to přinejmenším na řídicího učitele, jako jeho otec.

A Hynek? Její světlovlasý chlapec s jemnými rysy se jí stále vybavuje s pokrčenýma nohama a knihou na břiše, jak listuje v herbáři nebo jak se s povolenými koleny hrbí nad mikroskopem a popisuje kdekou šupinu, minerál nebo okvětní lístek. Když mu bylo dvanáct, dostal od otce malířskou výbavu. Od té doby se nemohl odtrhnout od stojanu, který představoval z místa na místo, hledal správné světlo, úhel, motiv, model, aby namaloval takový obrázek, s nímž byl spokojený otec i on sám.

V Anně se všechno sevře, když pohledem zavadí

o obraz, na kterém jsou v dolním rohu vepsány iniciály *H. S.* Je na něm ona před šesti roky na zahradě uprostřed růží. Na hlavě má slamák s bledozelenou šerpou. Rozpuštěné světlé vlasy se jí vlní až k prsům a bílý lem plátěných šatů je zvlhlý rosou. Když jí Hynek pyšně předával tento zarámovaný obraz, cítila k němu obdiv, který se mísil s pýchou a štěstím. Její syn, tenkrát ještě dítě, dokázal vystihnout detaily na jejích šatech i výraz štěstí a vnitřního klidu v její tváři. Prožívali hezké období. Neuvědomovala si to. Považovala to za přirozenou součást jejich života a nepřipustila si, že by to někdy mohlo být jinak. Co by dnes dala za to, kdyby se zase mohla zlobit na svoje nepořádné mužské, kteří koukají do knih, atlasů, hvězd, sní o dobrodružných cestách do hor nebo stojí před rozmalovaným plátnem a nechávají po sobě nepořádek. Kéž by se zase naoko na ně mohla zlobit, hubovat jim a přitom se o ně starat!

Vojta se doholil. Osušil břitvu a odložil ji do dřevěné krabice na holicí potřeby, kterou mu darovala poslední předválečné Vánoce. Jeho povadlá ramena žalují na jeho skleslost. Anna se ho pokouší povzbudit, ale vlastní smutek její úsměv mrzačí.

Usedá proti ní s pečlivě upravenou, intelektuálskou bradkou. Anna má chuť se schoulit do jeho náruče. Vojta ji přitahuje k sobě, posazuje na klín a rty se dotýká její tváře. Jeho vůně čistoty a teplo do ní vstupuje a dává pomíjivý pocit, že všechno je v pořádku.

Z venku se do místnosti dere zimní slunce a jeho zkosený paprsek se opírá do mužovy tváře. Ukazuje šediny na spáncích i ve vousech, které tam nebyly, když se loučili naposledy. Anna si poposedne dál. Ví, že stejné paprsky rozzáří bílý pruh vlasů, který se jí táhne

od čela až k temeni. Ví, že dokreslí i vrásky, které se jí dlouho vyhýbaly. Vojta jí pohladí ruku a Annina dlaň přejeđe po mužově vláčné tváři.

Ze světnice Mojmíra se ozve volání.

„Aničko, mohla bys?“ Anna vstane z Vojtova klína. Spiklenecky na sebe pohlédnou a zasmějí se. Vzpomínka je vrací do časů poznávání a namlouvání.

Anna míří ke tchánově světnici. Vojta ji následuje. Stojí mezi dveřmi. Pozoruje, jak jeho žena pomáhá starci posadit se, jak mu podává nočník a pak se odvrátí k oknu, aby se po doznění přerušovaného ševelení s lehkým úsměvem vrátila k jeho posteli, podala mu lavor, pomohla mu umýt se, učesat a obléknout. Vojta neví, co má dělat. Měl by pomoci, ale netuší jak. Mísí se v něm rozpaky i obdiv k Anně, která všechno činí s přirozeností a lehkostí. Pomáhá jí alespoň dovést otce ke stolu. Zlobí se na jeho slabé nohy, oddechování, bolestné sykání. Cítí bezmoc. Brání se náporu zlosti, že tohle se děje právě jeho otcí.

Když Mojmír dosedne, každému zvlášť poděkuje. Potírá okoralý krajíc chleba posledním kouskem klobásy, aby do něj otiskl vzácnou chuť. Shrnuje drobečky do dlaně a vkládá je do kapsy.

„Už sis odpočinul? Dospal ses?“ ptá se starostlivě syna.

Vojta se smutně pousměje. „Mohlo to být lepší. Ale hlavně že už jsem zase doma.“

Když dosnídají, Anna sklídí ze stolu a usedne zpět. Vojta se natáhne pro tornu a vyndává z ní náčrtník a barvy. Zarazí se a spěšně je vrací zpátky. Anna si toho všimne a odvrátí zrak. Vojta znovu zaloví v torně. Vytáhne krabici čokolády, čaj v olověném obalu, pečené maso v konzervě a plechovku černé kávy. Vedle

potravin položí knihu s obrázkem horolezců na sněžné pláni s italsky psaným titulem. Narovná vlhkem pokroucené listy. „Udělá Františkovi radost. Jen mu ji budu muset přeložit.“

Anna uchopí knížku a krátce v ní zalistuje. Pak ji přejeđe hřbetem ruky a podá Mojmírovi. „Františkův klukovský sen. Hory, ledovce, dobrodružství...“ povzdechne si.

Vojta se semknutými rty pokračuje v přerovnávací torny. Anně podává hedvábný šátek. Je tak jemný. Dřív by rozradostněné Anně vyklouzl z ruky, ale teď se zachytil o zhrublou kůži na jejích dlaních. Je krásný. Ručně malovaný. Tak moc by z něj chtěla mít radost.

Před otce pokládá plechovou krabičku. Zvědavě ji otevře a přičichne si. Rozzáří se. „Pravý tabák!“

Anna přináší Mojmírovi fajfku. Tchán ji obřadně naplňuje. Dbá, aby ani drolek nepřišel nazmar. „Však mě už ty sušený bramborový slupky málem odnaučily kouřit. A o tý náhražce z bukového nebo maliníkového listí darmo mluvit,“ libuje si.

Vojta otci zapaluje. Anna rozevřenou dlaní rozhání dým. Mojmír labužnický vdechuje kouř. Zakuckání rychle zažehná, aby nebyl ukrácen ani o vteřinu požitku. „Nikdy jsem nezapochoval, že se vrátíš,“ Mojmír si spokojeně prohlíží syna. „Tak povídej.“

Vojta se znovu přehrabává v torně. Vyndává medaili a pokládá ji do středu stolu. Mojmír ji bere do rukou, obrací ji, mhouří oči a důkladně si ji prohlíží. Uznale pokyvuje hlavou.

„Z Itálie. Za statečnost,“ upřesňuje Vojta.

„Mám z tebe radost, synku,“ Mojmír medaili podává ženě. Anna si ji krátce prohlédne. Cítí dotek chladného kovu, odloží ji.

Vojta přechází po místnosti a hledá pro ni vhodné místo. Nachází ho za sklem příborníku. Vrací se ke stolu. Stiskne ženinu ruku. „Všude vládne nepředstavitelný chaos. Každou chvíli se někdo vrací. Hlavně z Ruska.“

„Napíšou pár vět - vojín František Soukup je nezvěstný. Tím to pro ně končí,“ posteskne si Anna.

„Ani Červený kříž nepomohl,“ dodává Mojmír.

Vojta vstává. Tyčí se nad stolem. Hovoří nahlas. Pečlivě vyslovuje každé slovo „Teď se do toho vložím já. Ani v nejmenším nepochybují o tom, že ho najdeme.“

Anně se ulevilo. Tohle potřebovala slyšet. Její muž zkrotil všudypřítomnou nejistotu a dokázal dát křídla naději.

Zdá se, že dým linoucí se z Mojmírovy fajfky začal tvořit harmonické obrazce.

Vojta si oddechl, že nezazněla otázka: „Živého?“ Anni-na úleva však není nakažlivá.

Tam, odkud se vrátil, toho příliš zažil i slyšel. Zaplavuje ho sebelítost. Nejistota. Pochybnosti. Jsou o to větší, oč více se snaží být navenek silný a přesvědčivý. Pokouší se tyto nové pocity zapudit. Je zaskočený tím, jakého urputného protivníka v sobě má. Nedopustí, aby na něm někdo poznal slabost. Povzbudivě se usměje na ženu a otce. Tolik jim dluží, tak moc, že to snad ani všechno nemůže splatit.

Odchází do kolny. Tam může být sám se sebou. Od úst se mu linou obláčky páry. Bere sekyru a polínka. Jeho prsty zapadají do míst s letitými prohlubněmi, které samy vytvořily na topůrku. Ztrouchnivělý špalek se pod každým úderem zaklátí. Námaha vyplavuje po kouscích to, s čím si neví rady.

Je zpocený. Na čelo se mu přilípl pramínek vlasů a svou vlhkou tíhou umíněně padá zpět, ačkoliv ho

Vojta ramenem odhazuje. Na tvářích se mu zachycují odštěpky dřeva. Neví, jak tu je dlouho, ale když odchází a dívá se na kupku srovnaných polínek, vnímá úlevu. Zatíná sekeru do torza špalku a vrací se do kuchyně.

„Nachystal jsem ti otop,“ prohodí k Anně.

Žena mu pomáhá vyklepat z vlasů třísky a podává mu čistý ručník. Na stoličku pokládá lavor s horkou vodou. „V sobotu dorazí Jaroslav,“ připomíná.

Vojta noří obličej do ručníku a cítí, jak se mu zlepšuje nálada.

Kněz

Jaroslav se vrací na faru. Odkrajuje krajíc chleba a maže ho sádlem. Hledí na talíř, ale do jídla nemá chuť. Mne si spánky. Potřebuje si odpočinout. Na nic nemyslet, ale dorážející myšlenky neumí umlčet.

Zná příčinu svého neklidu. Vyčerpání. Nejistoty. Ztráty nadšení. Zpovědnice rezonuje prázdnotou, a pokud do ní přece jen někdo vstoupí, je najednou příliš malá na to, aby pohltila všechna rozhořčená slova. Ulpívají jako svízel, jenž se plazí po plotu u hřbitovní zdi za kostelem. Neví si s nimi rady. S odevzdaností vnímá, jak se vpíjejí do jeho prožitků, které ještě nedokázal zpracovat.

Modlí se, aby mu Pán pomohl zachovat si neochvějnou víru, již nemůže nic a nikdo nahlodat. Ale každý z těch navrátilců a poškozců, kteří se vydali za ním, z ní nepatrný kousek odnesl a zanechal stopu pochybností. Nebere to konce. Zbytky sil mu ubírá setkání s blízkými těch, kteří již přijít nemohou. Je to jako nedávná epidemie chřipky, jež se převalila světem. Znovu prožívá pocit marnosti a bezmoci. Vyčítá si, že nemá dost argumentů, schopností a vůle tomu čelit. Ba co hůř, je nakažen a neví, jak si pomoci.

Trvá to od té doby, kdy opustil vojenskou nemocnici v Chrudimi a vrátil se na faru, z níž byl počátkem války povolán na frontu. Nahradil ho staříčkový, rozržitý kněz, který měl už řadu let nárok na odpočinek. Zrazovalo ho tělo i paměť, ale farnost nemohla zůstat prázdná.

Jaroslavovi se nedaří vpravit do dříve zaběhnutých kolejí. Ty, kteří za ním chodí s podobnými pocity, utěšuje. Je přece přirozené, že už nikdo a nic nemůže být stejné jako před válkou. Ani teď není lehká doba. Bída a nedostatek se nevzdávají. Ale konečně je mír a mladá, svobodná republika dává naději na lepší život.

Jsou to hezká, optimistická slova. Ale ta nestačí. Možná je na chvíli utěší, ale nenakrmí, nezacelí válečná zranění na těle a na duši, a už vůbec nevyplní prázdná místa po těch, co se nevrátili.

Co si má počít s těmi, kteří za ním chodí, aby je vypsal z církve? Jak to zastavit, když se nedostává slov? Hovoří s nimi o unáhlenosti. Bojuje o čas. O odklad. Jak ale může soupeřit s pachutí střelného prachu? Nevyvanula, stále ještě skřípe mezi zuby a obhajobu Božího milosrdenství taví do neúčinných frází.

Nevzdává to, ačkoliv už tolikrát musel rezignovat. Vpisuje do matriční knihy letopočet narození začínající na číslo osmnáct a čeká už jen na upřesnění dalších dvou číslic.

„Když už selhali lidé, proč nezakročil On?“ žalují příchozí škobrtavými slovy. Jak je otec Jaroslav může přesvědčit, když sám se sebou svádí boj za oživení důvěry ke Stvořiteli a jeho pozemskému dílu?

„Kde byl váš dobrý Bůh?! Díval se na to? Bavil se u toho?!“ křičel na něj nedávno lékárník Zimmermann plný nestrávené zloby. V přesvědčení, že na faře najde viníka, mával u knězovy hlavy dřevěnou berlí. Jediná noha ho neudržela a se žuchnutím dopadl na zem. Jaroslav se mu pokusil pomoci postavit se, ale jeho zraněná ruka mu v tom zabránila. Zadržaný zůstal sedět na podlaze vedle lékárníka.

„Vypíšete i moje děti. Manželka ještě dělá drahoty, ale taky přijde,“ z úst beznohého vytékala zloba a bezmoc.

„Pane lékárníku, to je na delší rozhovor, máme času dost,“ navrhl Jaroslav.

„O co vám jde? Ahá, už vím. Však vy si to s tím vaším Dobrotivým nějak srovnáte, že se vám ovečky rozutekly. A přitom se stihnete postarat, aby vám panděra nesplaskla.“

„Bůh dobrotivý je,“ Jaroslav se snažil, aby to znělo co nejmírněji. „Pravda, spouště věcem nerozumíme, ale připuštěme, že On, ve své lásce k člověku, má právo na záměry, které nám připadají... řekněme nevyzpytatelné.“

„Jak to vy, černoprdelníci, máte jednoduchý! Tahle větička vám stačí jako odpověď na všechno!“ podrážděnost lékárníka stoupala o to víc, oč méně se mu dařilo vstát. „Taky jsi žehnal zbraním, co?!“ zuřil lékárník a jeho pěsti dopadaly na Jaroslava. Síla v nich však chyběla.

Jaroslav si připadal jako školák bránící se nařčení z lumpárny, které se nedopustil. „Vojenští kaplani, kteří to dělali nebo museli dělat, se modlili za vojáky, dávali je do Boží ochrany a milosrdenství.“

Bušení pěstí ožilo. „Lžeš. Další katolický svinstvo! Fláternická lež!“ křičel. Znovu se pokoušel natáhnout pro hůl a postavit se. Zavrával a dopadl zpět vedle Jaroslava.

„Církev se modlily za svoje vojáky, za jejich vítězství v boji. Kněží nežehnali zbraním, ale nástrojům, neživým věcem, které sloužily k obraně vlasti,“ vysoukal ze sebe Jaroslav potichu, a ve chvíli, kdy vyslovil poslední slova, si uvědomil jejich nepoctivost. Sám sobě neuvěřil. Jak to může pochopit nešťastník sedící vedle něj s uvadlou nohavicí? Pocítil k lékárníkovi nápor

soucitu. A ten přivolal náklonnost. Přitáhl k sobě židli, vstal a pak se mu podařilo postavit i lékárníka. Opírali se o stůl a přerývaně oddechovali.

„I já tam byl. Je toho tolik, s čím vnitřně nesouhlasím. A ještě víc, čemu nerozumím,“ vyslovil konečně Jaroslav pokorně.

Lékárník zaváhal, dosedl na dřevěnou židli a upřel unavený pohled na Jaroslava. „Myslel jsem, že když na to všechno nebudu myslet, když o tom nebudu mluvit, tak to časem vyprchá. Ale tohle,“ ukáže na místo, kde měla být noha, „mně to vždycky připomene. Je to se mnou. Napořád!“

„Selhalo všechno. Jednotlivci, státy, panovníci! A zdá se, že ani křesťanská víra nepomohla. Taky se ve mně tolik věcí zpěčuje. Hledám odpovědi, ale místo toho přicházejí jen další otázky,“ vyslovil Jaroslav a samotného ho zarazila vlastní otevřenost.

Lékárník se na něj překvapeně zahleděl. Knězovy pochybnosti ho ukonejšily a daly mu pocítit převahu. „Nechcete rozumět, protože byste musel přiznat, že selhal Ten, který podle vás tohle všechno stvořil. To On nás takovýhle udělal. Stvořil zmetky, svoloč. Takže všechna ta hrůza je Jeho dílo! Jeho vina!“ muži se ulevilo. Potřeboval pojmenovat viníka. A tenhle kněz to nebude. Ano, konečně má toho pravého. Je jenom jeden!

Jaroslav se nadechl k odpovědi, cítil povinnost bránit Toho, jehož je služebníkem. Ale lékárník byl ještě všeho plný a nehodlal ho pustit ke slovu. „Nezačínejte mi tu vykládat něco o Jeho nezměrné dobrotě, když člověku daroval svobodnou vůli. To je druhý fláternický zaklínadlo na všechno, to je...“

„Dal nám svobodnou vůli k dobru i ke zlu,“ Jaroslavi se podařilo přerušit lékárníkův příval slov.

„A pak nás s tím tady nechal?! Z mého života se vytratil. Nadobro!“ lékárník už nekřičel. Sípal.

„Rozumím vaší bolesti a zklamání,“ povzdechl si Jaroslav. Urovnal lékárníkův shrnutý oděv. Nebránil se.

„Dáme si čaj z maliníkového listí,“ Jaroslav nečekal na odpověď, z kamen vzal nádobu a nalil tekutinu do dvou hrnků. Jeden položil před lékárníka a sedl si naproti němu. Pohlédl na obraz Krista v Getsemanské zahradě. Chtěl utéct od svárlivého tématu, ale nedalo mu to. „Věřte mi, že to, o čem jste hovořil, mě také znepokojuje.“

Lékárník se natáhl po hrnku a napil se. „Kde jste sloužil?“ nečekal na odpověď a dal se do jednoduché řeči. „Já u jednadvacátého pluku. Odveleli mě hned v lednu do Vysokýho Mýta...“

Stavidla povolila. Popsal události od první chvíle, kdy narukoval. Hovořil o všem, co v sobě měl zakonzervováno, dlouze a podrobně. Pohrával si s každým detailem. Suché rty mu popraskaly. Skončil pozdě v noci. Každé vyslovené slovo z něj sejmulo kousek vzdoru i bezmoci.

Jaroslav trpělivě naslouchal. Uvědomoval si, že pocity, které svými prostými slovy popsal tenhle zmrzačený muž, sám také prožíval a prožívá. Soucit se přetavil v porozumění a sympatie. Když lékárníka vyprovázel, museli cestou často odpočívat. Nespěchali. Společně hleděli na temný obrys lesa, nad kterým svítila obloha plná mihotajících se hvězd.

Lékárník se zastavil a pohlédl vzhůru. Vztyčil jednu berli. Vypadalo to, jako by k obloze mířil zbraní. Zavrával. „Jestli tam přece jenom jsi, ztrestej toho, kdo způsobil válku!“ zazněl jeho hlas do noci. Odmlčel se. Zdálo se, že Tomu nahoře sdělil to nejdůležitější. Teď už mohl promlouvat k Jaroslavovi. „Války podporujou

průmyslníci a bankéři, protože na nich vydělávají. Ničí to, co pak obnoví. Když jsou plné sklady materiálu a banky plné vkladů, tak je zase válka. Tak to je. Tak se na světě hospodaří.“

Měsíční svit obkreslil obrys dvou mužů mířících na rozcestí a zdůraznil jejich zranění. Vítr rozhoupal větve stromů podél cesty.

„Přesto bychom měli důvěřovat Božímu řízení, i když mu mnohdy nerozumíme,“ neodpustil si Jaroslav.

Lékárník byl zabraný do svých úvah. Ještě neřekl všechno. „Mocní jsou schopni zneužít všeho - ideálů, vlastenectví, víry, techniky. Světovou moc mají v rukách šílenci. Udělají to, co si usmyslejí, nikdo jim v tom nezabrání. Nikdo, ani ten váš papež proti tomu nic neudělal.“

„Není všemocný.“

Lékárník se pohrdlivě uchechtl.

Jaroslav se nenechal vyvést z míry. „Nutno přiznat, že Řím má velkou moc. Možná až příliš. Všechny reformistické snahy považuje za útok na svoji celistvost a na moc papeže. Samostatnému státu by slušela církev, která by si našla cestu zpátky k lidem. Obnovila důvěru.“

Lékárník překvapeně pohlédl na Jaroslava. Knězova zdravá ruka mávla ke hvězdám. „Velkolepé dílo. Tohle nevzniklo jen tak pro nic za nic, aby to pak bylo zmařeno.“

Lékárník se zastavil a zaklonil hlavu. „Nutno přiznat, že tohle se povedlo,“ do jeho hlasu se vrátila smířlivost.

„Jednou budeme zírat, jaké úžasné věci jsou nám tam nahoře nachystány. Co oči neviděly, co uši neslyšely... Teď spouště věcí nerozumíme, ale až nám jednou bude dáno to pochopit, budeme zírat na nekonečnou Boží dobrotu.“

„Tyhle církevní povídačky jsou konejšivý berličky pro slabý.“ Vzduch těsně nad zemí rozčísila lékárníkova berle. „Stejně tak jako tahleta moje.“

„A proč ne? Potřebujeme je. Všichni.“

Ani jeden se neubráníl pobavenému úsměvu. Jaroslav doprovodil muže až před jeho dům. Přátelsky mu stiskl ruku. Tu, která do něj ještě před několika hodinami zlostně bušila.

Na následující mši seděl lékárník i se svou ženou a třemi dětmi v první řadě kostelních lavic. I další neděli a všechny následující.

Jaroslav si uvědomuje, že tohle byl jeho osamělý úspěch. A možná ne jeho, jen byl svědkem nevyzpytatelného Božího řízení. Ale má radost pokaždé, když se lékárník čas od času objeví na faře na kus řeči. Vždycky je vítán.

Přesto Jaroslava nadále trápí, že má díky vylidňující se farnosti stále méně povinností. Přitom je unavenější než v době, kdy působil v chrudimské nemocnici jako duchovní správce a nevěděl, co dřív. Je uondaný z nezdaru, z kostela, který si pohrává s jeho rezonujícími slovy v prázdném prostoru a otlouká je o chladné zdi. Minulý týden se odvážil počítat - v jeho farnosti se nechal vypsát každý pátý. Dokázal zastavit jediného!

Je to už víc jak půl roku, co skončil svoje působení v Chrudimi. Tam se cítil užitečný. Objekty nemocnice se z části vyprázdnily hned, jak se rozkřikla zpráva o vyhlášení republiky. Ještě stále v sobě hýčká jiskry nadšení z posledních říjnových dní 1918, když šel městem v průvodu a sledoval odstraňování rakouských znaků i německých nápisů. Myslel na Vojtu. Mrzelo ho, že tu není s ním. Neuměl si představit nikoho,

kdo by se víc než jeho přítel mohl radovat ze vzniku samostatného Československa.

Před očima mu ožíval jejich společný sen, o kterém už od školních lavic vedli dlouhé debaty. Prožíval ho sám, jen napůl. Vybavuje se mu šum z místních hostinců, které se naplnily obyvateli Chrudimi i vojáky, kteří ve víru převratných událostí opustili nemocnici. Další dny Jaroslav pomáhal při odbavování raněných a nemocných cizinců do nemocnic v jejich zemích. Během jediné noci se ze spolubojovníků a spoluobčanů stali cizí státní příslušníci a Jaroslav si naplno uvědomil, že po utrpení posledních let přestal existovat nepřítel.

Jen kdyby důsledky války nepokračovaly. Prázdnotou zely spíše, obchody i stáje. Jak se ti nejtěžší pacienti, kteří neopustili nemocnici, mohli uzdravovat, když bylo ještě méně potravin než před převratem? Chyběla mouka, mléko, maso a brambory. Nemocní byli přejezeni slanečků a z pohledu na mrkev na talíři, jediné potraviny, které byl dostatek, se jim už obracel žaludek. Zabarvovala jim pokožku tak, že to vypadalo, jako by nebyli ve vojenské nemocnici, ale na prázdninovém pobytu ve slunečních lázních.

Když byla chrudimská záložní nemocnice zrušena, budovy vyklizeny, zlikvidována vojenská prádelna a prodána dřevěná budova na odbavování transportů u železniční stanice, předal otec Jaroslav starostovi vojenskou úmrtní matriku. Uchýlil se do kaple v budově gymnázia. Pomodlil se za všechny, jejichž jména bez ohledu na jejich vyznání musel do matriky zapsat. Modlil se i za jejich rodiny. Za to, aby domy v tomhle vzdušném, hezkém městě, které poslední roky zaplnili ranění a nemocní z různých koutů světa, napořád sloužily už jenom svému původnímu účelu. Prosil Boha, aby už

nikdy nedopustil válku a lidstvo ušetřil od další epidemie chřipky, od tuberkulózy, tyfu a dalších nemocí, které dokonají to, co zbraně nestihnou.

Když před odchodem hleděl na opravené školní budovy připravované na zahájení nového školního roku, radoval se. Z nemocničních pokojů se staly školní třídy. Místnosti byly prosycené čistotou, světlem a čerstvým vzduchem. Jako by dezinfekce a nová malba měly schopnost nahradit čas, o který byl okraden jejich původní účel.

Konečně je otec Jaroslav zase ve své farnosti. Ale místo toho, aby z něj napětí opadlo, cítí se stále mizerně. Se svými pocity se svěřil doktoru Hurdálkovi, místnímu lékaři, který ho vyšetřil a pak s úsměvem ujistil, že tuberkulózu nemá a netrpí ani jinou vážnou chorobou. Neodpustil si připomenutí, kolik lidí je na tom teď mnohem hůř, a doporučil mu pít čaj z třezalky.

„Prožil jste těžké období. Tohle se stává, když pomine největší zátěž. Tělo se pak začne vehementně dožadovat odpočinku, který si zaslouží,“ poplácal ho doktor bohorovně po zádech a Jaroslav se přistihl, jak mu v uších protivně zní jeho shovívavý, unavený tón. Jako kdyby slyšel sám sebe, když hovoří se svými farníky.

Třezalkový čaj nepomohl. Obviňuje se ze změkčilosti. I bez toho, aby mu to někdo připomínal, sám dobře ví, že i přes svoje zranění s následky je na tom lépe než tisíce mužů, ze kterých válka učinila invalidy odkázané na rentu. A co mají říkat ti, kteří někoho blízkého ztratili? Ne, nemůže si stěžovat.

Po zranění se na frontu už nevrátil a zbytek války prožil v relativním bezpečí nemocnice. Jediné, co ho tam ohrožovalo, byla infekce. Možná i duševní kolaps z koncentrace bolesti a utrpení, kterého byl každodenním

svědkem. Naučil se žít a pracovat i s pochroumanou rukou. Hlavně že nohy, smysly a hlava zůstaly v pořádku. Slibuje si, že se už nikdy nebude uchylovat k hloupému porovnávání s těmi, kteří jsou na tom hůř.



Nedělní dopolední mše skončila. Z kostela se vytratila malá hrstka věřících. Je to smutný pohled na několik starších žen v ošuntělých šatech a pár hubených dětí. Už je nedoprovázejí muži, jako dřív. Nečekají na ně a nedoprovázejí je domů, aby pak společně usedli k nedělnímu obědu. Jaroslav se podáním ruky loučí s lékárníkem a jeho rodinou.

Vychází z kostela jako poslední. Dovírá těžké dveře. Říká si, že se tentokrát neohlédne, ale zase ho jakási síla donutí otočit se a podívat se na věž, na které chybí zvon. Jak dlouho bude ještě trvat, než se dá všechno do pořádku?

Ano, tohle se s ním děje. Obviňuje se ze sebestřednosti, ale nedokáže porazit další útok znepokojivých myšlenek. Co hezkého za poslední roky prožil? Že pomáhal umírajícím odejít v pokoji? Že v nemocnici požehnal několika válečným sňatkům? Ale ani to nebylo nic radostného. Co to je za svatbu u postele nebo v nemocniční kapli? A to, co by mu mohlo přinášet radost do života, bylo pro něj spíše zátěží.

Když se po zdlouhavé léčbě už nevrátil na frontu, zjistil, že Anna zůstala na všechno sama jen s dospívajícím Hynkem. Než Vojta narukoval, pomáhal přestěhovat jeho rodinu k otci do Morašic v přesvědčení, že tam o ně bude dobře postaráno. Studentské přátelství s Vojtou se přeneslo i na jeho blízké. Oddával je. Křtil Františka i Hynka. Neuplynul týden, aby se

u nich nezastavil. Měl rád chvíle, kdy seděl u přátel, kde vládla pohoda a vždycky bylo něco dobrého na stole. Těšil se na společné procházky, na diskuse i vzrušené rozhovory. Později mu bylo dobře ve společnosti zvědavého, po dobrodružství toužícího Františka. I bystrého Hynka, který pro něj měl nachystané otázky, které ještě nestačil probrat s otcem nebo které z dětské zvědavosti pokládal každému zvlášť a zajímalo ho, zda odpovědi budou stejné.

Jenže časem se Jaroslav přistihl při tom, o čem sám při výuce katechismu hovořil jako o hříchu. Nedokázal se ubránit závisti. Přál, ale zároveň záviděl Vojtovi jeho rodinu. Jeho hodnou, krásnou ženu, se kterou má dva chytré, zdravé syny. Styděl se za to, snažil se ospravedlnit, vyzpovídal se svému staříckému duchovnímu otci. Ten mu řekl to, co on sám říkával hříšníkům ve své zpovědnici. Ubezpečil ho, že se přece nedopustil ničeho zlého, co ze závisti pochází. Nepomlouval Vojtu, ani v nejmenším k němu nepociťoval nenávist nebo dokonce radost, kdyby se mu vedlo špatně.

Dlouho zápasil se svým domnělým hříchem. Ve snaze přechytračit ho přestal na čas přítele a jeho rodinu navštěvovat. Ale Vojta s Annou si pro něj přišli. Chyběl jim. Potěšilo ho to. Vyhlásil tichý boj vlastní rozpolcenosti.

Smířil se se ztrátou toho, co dříve vnímal jako svou převahu. Volba povolání, které přijal jako své poslání, mu dala výhodu toho, že byl oproštěn od lpění. Nesvazovala ho láska k ženě a dětem. Byl tu pro Boha a pro všechny věřící ve své farnosti. Viděl v tom přednost. Vážil si té svobody, byť, jak už ví, měla nalomená křídla.

Když nastoupil do záložní vojenské nemocnice, obdržel od Vojty z italské fronty další dopis s opakovanou

prosbou, aby dohlédl na jeho rodinu. Stále naléhavějšími slovy psal, jak ho trápí pomyšlení, co by s nimi bylo, kdyby se nevrátil. Jaroslava se dotklo, že mu takovou samozřejmost opakuje. Přece mu to slíbil. Hned, jak to bylo možné, se do Morašic, kde Anna s Hynkem přečkávali válku, svezl na žebříňáku s místním hospodářem. Z Chrudimi to bylo sotva pět kilometrů, hodinka rychlé chůze, ale po zranění a prodělaném tyfu ještě nenabral dost sil.

Annu našel na poli. Nohy ve vlhké orbě, vlasy padající do tváře z volného uzle na temeni, šaty obalené zasychajícím blátem, šátek spadlý na ramena. Vedla hubenou kravku zapřaženou do vypůjčeného pluhu, který zezadu tlačil vytáhlý Hynek. Byl začátek listopadu. Ve vzduchu poletovaly první sněhové vločky. Zima se prodírala do záhybů chatrného oblečení. Po chlapcově hezkém obličejí stékal pot.

Pohled na ty dva mu sevřel pěsti. Naposledy viděl Hynka před malířským stojanem s paletou v ruce. A Anna se mu ve vzpomínkách vybavovala s knihou v křesle pod oknem v útulném chrudimském bytě nebo na předzahrádce městského domu. Od časného jara do prvních mrazíků na jejich záhoncích něco kvetlo. Byla radost se dívat na ostrůvek plný barev, hmyzu a bzučících včel. Na kousek země, na kterém se rostlinám dařilo tak, až to některé sousedky těžce nesly a začaly Annu pomlouvat. Paní učitelová by měla raději pěstovat něco užitečného a pořádně se starat o domácnost, říkávaly za jejími zády.

Ten chladný den mu předestřel smutný pohled na políčko, nad kterým se vznášel sychravý opar. Hynek, který by měl sedět v lavici vyššího reálného gymnázia, v budově, která se změnila v interní oddělení vojenské

nemocnice, se s matkou a zbědovaným zvířetem pro-
díral blátem. V nečase, dešti smíchaném se sněhem,
aby připravili půdu na vydání úrody a zajistili chleba
pro sebe i pro ty, kteří bojovali daleko odtud za svou
vlast. A právě v tu chvíli, kdy se díval na ty zabláče-
né, zubožené bytosti, se mu rozjasnilo to, co ho jen
mlhavě napadalo ve chvíli, kdy ze zákopů vyprošťoval
mezi mrtvými zraněné. Ty, kteří tam bojovali pod pří-
sahou. Za svou zemi.

Milovat svou vlast je snadné. Avšak tato generace-
mi zakódovaná přirozenost člověka je tak zneužitelná!
Generálové, vládcí a jejich pohůnci dokázali vlaste-
nectví přeonačit na zbraň, v důsledku horší než děla,
kulomety, pušky a bodáky. Protože lidé z oddanosti
ke své vlasti, která je jejich domovem, používali vra-
žedné zbraně. Někteří proto, že to tak cítili, ostatní
proto, že to byl rozkaz. „Položit život za svou otčinu
je ctí každého vojáka,“ slyšel nejednou Jaroslav hu-
lákat velitele. A tak tisíce mužů pokládaly životy za
kus země, ve které se narodili. Pro její blaho zabíje-
li muže v jiných uniformách. Těch, kteří se narodili
o desítky, stovky nebo tisíce kilometrů dál, v místě
ovládaném jiným mocnářem posedlým potřebou uspo-
kojit svoje ambice.

Dvojice na poli se mu ztratila v mlze a Jaroslavovi
se vybavila další vzpomínka. Když na frontě pomáhal
zdravotníkům, vyprostil zpod těla v rakouské uniformě
Srba. Umírající voják mu vtiskl do ruky zakrvavenou
pohlednici přímořského města. V tu chvíli se Jaroslav
rozpomněl na vzrušené rozhovory s Vojtou. Předválečné
chvíle, kdy přítel s nadšením hovořil o lásce ke své rod-
né zemi, k její tradici, kultuře, o hrdosti k její historii,
vzdělanosti a technické vyspělosti. Věděl, že navzdory

riziku udání zažehával tyhle plaménky vlastenectví v srdcích svých žáků, kteří možná právě v tuhle chvíli umírali rukou jiného vlastence. Toho, který měl stejně nadšeného učitele usilujícího o blaho jiného kusu země.

Z dálky zahlédl, jak se v chladném oparu podlomily dobytčeti nohy zabořené do bahnitě půdy. Hynek vši silou utáhl uzdu a donutil zvíře jít dál. Na kraji pole ho osvobodil z popruhů a pomohl matce dostat se na cestu. Kolena se pod ní podlamovala stejně jako pod zesláblou kravkou. Chlapec poklekl před Annou a klackem jí setřel nános bláta z chatrných bot. Zamlžené pozadí dalo vyniknout pohublé postavě ženy. Ten pohled uvízl v Jaroslavově paměti jako smutná, okoukaná nekolorovaná fotografie. Přemýšlel, co by se asi Vojtovi dělo v hlavě, kdyby teď viděl své nejbližší. Měl by zlost? A na koho?

Jenže už tenkrát o něm již delší čas nic nevěděl. Řadu měsíců od něj nepřišla zpráva. Ani od vojenských úřadů. Co by dal za alespoň růžový korespondenční lístek, třeba i cenzurou začerněný, kde by bylo zaškrtnuto z předtištěného: „zdráv nebo lehce zraněn“. Druhé části řádku „těžce raněn, mrtev, zajat, nezvěstný“ se obával, ale nejistota, kterou s Annou o Vojtovi sdílel, v jejich podvědomí vyvolávala potřebu dostat o něm jakoukoliv zprávu.

V ten podzimní den, kdy stál na okraji pole a zpovzdálí pozoroval dvě jemu milé postavy, si uvědomil, jak je dobře, že Vojta neví o „dobrém zázemí“ v hospodářství, které v nejlepším úmyslu rodině před narukováním zajistil. Ať je kdekoliv, je ušetřen toho, co nemůže změnit.

Jaroslav se vytratil, než si ho ti dva všimli. Obešel remízek a vrátil se k hospodářství, aby tam na ně

počkal. Trápilo ho, že by jim se svou zchromlou rukou na poli nebyl nic platný. A také tušil, že by je netěšilo, kdyby se s nimi setkal v situaci, která jim ani trochu nesvědčí. Ve stavení ho přivítal Mojmír. Stál nahrbeně u kamen, opíral se o trámek upevněný u stropu, na kterém visely sušené bylinky a kusy hadrů. Nadzvedával pokličky hrnců na vychládajících kamnech. Sepřaná dlouhá košile se záplatami na některých místech odhalovala mapky nahé kůže. Dokonce i části záplat se sypaly.

I Mojmír za poslední rok sešel. Sykání a zatnuté zuby žalovaly, jakou bolest mu způsobuje každý pohyb. Potěšilo ho, že vidí Jaroslava. Už od studijních let Vojty byl jejich častým hostem, oblíbil si ho a choval se k němu, jako by byl jeho druhým synem. A protože dobří otcové obvykle nechtějí zatěžovat děti svými starostmi, nepřiznal mu své strachy. Snažil se nehovořit o zášti vůči své nemoci, která ze soběstačného hospodáře učinila přítěž pro Annu. O nenávisti k válce, která mu odvedla syna i staršího vnuka. O všudypřítomném šetření a hladu, který musel poznat až na sklonku života. O zlosti vůči rekvizitorům, kteří z jejich majetku a dřiny zásobovali Rakousko. Hledal příjemnější témata k rozhovoru, ale nakonec se hovor s Jaroslavem stejně stočil k letošní neúrodě a suchu, k zesláblým včelám, pro které nemá dost cukru, a k blížící se zimě, kdy nebude dostatek topiva. A když vyčerpал všechna témata důležitá pro hospodáře, dopodrobna se Jaroslava vyptával, co doposud prožil. Kněz byl opatrný, vyhýbal se všemu, co by starce ještě více zatížilo. Chtěl si zachovat nadhled. Bezprostřednost. Optimismus, který býval jeho přirozenou součástí, ale poslední dobou se k němu musel nutit.

Anna s Hynkem vstoupili do světnice až za šera. Přivítali se a Jaroslav pocítil rozpaky. Anna v první okamžik schovala ruce s ulámanými nehty pod zástěru, ale pak, jako by si uvědomila zbytečnost tohoto gesta, přiložila do kamen a začala připravovat něco k jídlu. Stála k Jaroslavovi zády, krájela krajíce chleba a vyptávala se. Jaroslav vyprávěl vše, co před chvílí Mojžírovi, který pozorně naslouchal, jako by vše slyšel poprvé. Potom odpovídal na Hynkovy otázky.

Po dlouhé době mu bylo zase dopřáno pocítit to, co v přítomnosti těchto lidí měl tak rád – pohostinnost a pospolitost. Válka se svými dlouhými chapadly umlkla, alespoň v tomto domě v tuto podvečerní chvíli. A když společně všichni usedli ke skromnému stolu, zahlédl jiskru v obličeji Anny. Veselý, zvědavý pohled Hynka. Smíření v očích Mojžíra.

Přicházel k nim, jak jen to bylo možné. Snažil se jim být co nejvíce nápomocen. Ale protože v nemocnici byl vytížený a jeho zmrzačená ruka mu nedovolovala pomáhat v hospodářství, alespoň jim pravidelně nosil něco na přilepšenou z toho, co se mu podařilo sehnat nebo vyšetřit. A ulevilo se mu, když se po jeho přímluvě u starosty podařilo na jaře sehnat do hospodářství srbského zajatce, který převzal nejtěžší práce.

Ze vzpomínek a rozjímaní probraly Jaroslava rozbrnělé nohy. Tře si ospalé čelo, na které dřevěný stůl otiskl svou strukturu. Je udivený. Sotva se dostal do skromné místnosti své fary, propadl se do polobdění, místo toho aby se chystal na návštěvu, které se nemohl dočkat.

Vstává. Musí se oholit a převléknout. Příslib příjemného odpoledne umocňuje těšení se na Vojtu. Tak se o něj bál! Těší se i na Annu a Mojžíra. Na to, že

vejde do hospodářství, kam se konečně vrátil ten, který tam tak chyběl. Na místo, které ještě čeká na návrat Františka.

Do jeho radosti se provrtává osten. Sevření mu způsobí pomyšlení na Hynka. Pánbůh bere a zase dává, říkával ženám, které přišly o dítě. Ale tohle říct Anně nemohl. Ta slova mu připadala příliš opotřebovaná. A přemýšlivá Anna by je nejspíš ani nepřijala. Kdo ví, jak se s takovou ztrátou smíří Vojta? Tolik na svém mladším synovi lpěl! Když neměl slova útěchy pro rozbolavělou Annu, jak by je mohl mít pro pragmatického přítele?

Návštěva

Vojta sleduje, s jakou úzkostlivostí jeho žena dělí jídlo, než ho naloží na talíře. Otec mu už nejednou vyprávěl, kolik uskromňování zdejší lidé za poslední roky zažili. Hospodářství je sice uživilo, ale rekvizice sebrala, co se dalo, a na přilepšenou toho mnoho nezbylo.

Vojtovi se těžko přivyká přetrvávajícímu nedostatku. Konec války a vznik Československa v něm vyvolaly přesvědčení, že rychle navážou na poklidný předválečný život, který bude každým dnem lepší, pestřejší a bohatší.

Pročítá noviny. Pídí se po každé zprávě, která ho ujistí, že česká vláda má všechno pevně v rukou. Nabádá otce i Annu k trpělivosti, ale cítí, že by ji spíš potřeboval sám.

Dívá se na kapesní hodinky. Skládá noviny, a než je donese Mojmírovi, pečlivě je uhladí tak, až není znát, že je někdo četl. Míří k oknu a vyhlíží Jaroslava. Vědomí, že se dnes konečně zase setká s přítelem, mu zlepšuje náladu. Kontroluje hodinky. Teď je na cestě k nim, možná vstupuje brankou do jejich sadu a už jenom tohle pomýšlení Vojtu uklidňuje. Ani teď, s odstupem času, si nedokáže vysvětlit, v čem spočívá přítelovo kouzlo. Jak to dělá, že kolem sebe šíří pohodu a klid. A vlastně přitom nic nedělá. Jednou o tom hovořili a Jaroslav mu odpověděl podobnou otázkou - jak to Vojta dělá, že z něj vyzařuje důstojnost a respekt? Oba se smáli, že si to ani neuvědomují, přesto byli potěšeni tím, jak na druhé působí.

Mají si toho tolik co říct. Znají se od dětství. Roky sdíleli společnou lavici. Jaroslav po maturitě pokračoval ve studiu na kněžském semináři, Vojta začal učit. Ale jejich cesty se brzo propojily, vysvěceného kněze poslali do nedaleké vesnice. Zase k sobě měli blízko. Nespočet hodin trávili v teologických a filozofických debatách, kterých se účastnil Mojmír, tichá Anna i malý Hynek, který z mužů nespouštěl oči a vstřebával každé jejich slovo, názor nebo domněnku. Vojta se později snažil zapojit Františka, který mu už připadal dostatečně zralý k tomu, aby mohl do jejich rozhovorů vstupovat, ale chlapcova mysl se toulala v dálkách, na horách, na ledovcích, v závějích a na planinách pokrytých jiskřivým sněhem se stopami divokých zvířat. Oč byly jeho zájmy vzdálenější a nedosažitelnější, o to více ho lákaly.

Když Jaroslav po bouřlivých rozpravách odešel, byl Vojta mnohokrát překvapený, jak se Anna nebo malý Hynek s dětskou průzračností a naivitou vyjádřili k tomu, o čem zapálení muži hovořili, aniž by je vzali na vědomí. Vojta si cenil Anniny přirozené inteligence i přímočarého, nekomplikovaného uvažování. Nebyly zatížené vzděláním, jen doplňovány četbou i jejím pozorovacím talentem a vnímavostí. Byl pyšný na svého zvědavého synka pídícího se po věcech, které jemu samotnému občas unikaly. Někdy se stalo, že během dalšího setkání s Jaroslavem Vojta použil postřehy a argumenty Anny nebo Hynka. Když mu to Anna jemně vytkla, zastyděl se. Nebyl to úmysl nebo nedostatek vlastních vědomostí, přesto později s Jaroslavem raději odcházel mimo dům. Setkávali se na různých místech k debatám s dalšími kněžími a učiteli z okolních vesnic, s doktorem a úředníky. Nejednou se rozcházel až dlouho po půlnoci.

To nejdůležitější o Jaroslavovi už ví od Anny a Mojmíra.

Nechce hovořit o tom, co zažili. Dnešní setkání bude o současnosti. O radosti z konce války. O naplnění jejich společného snu. O mladé republice. O konci cenzury. O prvních svobodných volbách. O očekávaných časech s poctivým jídlem bez náhražek, o pořádných botách bez dřevěných podešví i o látkách z materiálu, který se ženám při vyváření nerozpadne ve špinavou břečku. O politice, o úžasném prvním československém prezidentu, o Benešovi, Štefánikovi, zkrátka o těch, kteří si zaslouží jejich úctu a obdiv.

Jaroslav vstupuje do světnice bezprostředně po krátkém ťuknutí a hned zamíří k Vojtovi.

„Zaplať Pánbůh, vrátil ses. Ale trvalo ti to,“ obejme dlouze přítele, pak ho levačkou odtáhne, aby si ho prohlédl. „Celý a zdravý, už jsem byl z tebe celý umodlený,“ zasměje se, aby zakryl radostné pohnutí. Jde se přivítat s Annou a pak přes světnici zamíří k posteli Mojžíra, aby se i s ním pozdravil.

Pravá ruka Jaroslavovi visí podél těla. Lehce se houpe jako loutce pověšené v průvanu. Vojta mu přistaví židli ke stolu. Sleduje přítele a zarazí ho, s jakou přirozeností se tu pohybuje. Jaroslav se vesele rozhlíží. Když zahlédne, jak Anna pokládá pekáč buchet na studenou část kamen, neubrání se nadšením. „To je vůně! A já mám takový hlad!“

Anna před něj staví naložený talíř. „Pořád jsou z náhražek. Z kukuřičné mouky dobrou buchtu nevykouzlím. Ale sušené švestky jsou naše, pravé.“

Kněz zálibně pohlédne na talíř položený doprostřed stolu. Nedá mu to a přitáhne si židli blíž k Vojtovi. „Už je zase na světě radostněji. Pořád jsme vyhlíželi pošťáka, čekali zprávu od tebe a přitom se báli, aby místo toho nepřišla zpráva o tobě.“